

ВІДОБРАЖЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ОЦІНКИ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ В ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ

В статті розглянуто новий підхід при оцінці діяльності банківських установ із застосуванням концепції управління вартістю. Визначена необхідність відображення результату оцінки діяльності в фінансовій звітності. Запропоновано внесення змін до фінансової звітності банківських установ

Постановка проблеми. Потрясіння світових фінансових систем зробили очевидною необхідність допуску на фінансові ринки тільки фінансово стійких кредитних організацій. Це також підштовхує до вирішення проблеми оцінки ефективності діяльності комерційного банку і вживання заходів щодо її підвищення, вимагає докладного вивчення і вироблення наукової концепції. Комерційні банки західних країн приділяють велику увагу аналізу своєї діяльності. Проведення аналізу фінансового стану кредитних організацій необхідно для стійкого функціонування банківської системи, захисту інтересів вкладників і кредиторів. Методики аналізу фінансового стану кредитних організацій повинні встановлювати з високою точністю ступінь надійності банку і здатність безперебійно виконувати свої зобов'язання перед клієнтами. В даний час ще не створено єдиної методики оцінки діяльності комерційного банку.

Одна з найважливіших тем в оцінці діяльності економічних суб'єктів, що зараз обговорюється в середовищі економістів та бухгалтерів, торкається необхідності удосконалення методів обліку нематеріальних активів, таких як гудвіл, інтелектуальний потенціал, а також змін та доповнень в традиційну фінансову звітність. Ще в 2000 році голова Федерального резервного управління США Ален Гринспен відмічав, що облік слабо відслідковує та неправильно оцінює вкладення в нематеріальні і особливо в інтелектуальні активи і це принесе багато проблем в майбутньому. Попередній голова SEC Артур Левітт говорив, що нематеріальні активи збільшуються кількісно і якісно і більшість має сумніви щодо відображення вартості нематеріальних активів в публічній звітності.

Такі дані потрібні не тільки теоретично. Відсутність потрібної інформації коштує втрачених коштів інвесторів, менеджери приймають невірні рішення на основі певних припущень. Як мінімум зменшується ефективність діяльності установ.

Рада по стандартам фінансового обліку (FASB) наголошує: головна мета обліку – “забезпечення інформацією, що є корисною для раціонального інвестування, кредитування і інших подібних рішень” [12]. Проте, як стверджують практики і науковці, дані обліку не можуть дати відповіді питання вартості бізнесу компанії і оцінки результатів діяльності.

Продовженням цієї ланки проблем є доступ до результатів оцінки усім зацікавленим особам, а також ефективне використання цих результатів у подальшій діяльності банківської установи. Саме питання використання результатів оцінки і, відповідно, їх обліку визначили завдання (цілі) написання даної статті.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Питання оцінки діяльності підприємств і фінансових установ зокрема розглядалися в працях таких науковців, дослідників і практиків, як Е. Шмаленбах, Т. Стьюарт, І.А Никонова, Р.Ф. Рейли, Р.П. Швайс, К Редченко, С.В. Рассказов та інші. З розвитком економічних відносин, розширенням ринків за національні межі ускладнювалися форми бізнесу і змінювалися взаємовідносини між власниками, інвесторами і менеджментом і

відповідно удосконалювались діючі і розроблялись нові методи обліку і оцінки діяльності, бізнесу. Великих успіхів в цьому напрямі досягли західні науковці, проте наявна фінансова криза виявила глибокі недоліки в оцінці діяльності і висунула нові проблеми, що їх необхідно вирішити найближчим часом.

Цілі статті (постановка завдання). В зв'язку з цим завданням статті є:

– розгляд економічної і теоретичної суті показника Грошової доданої вартості (CVA);

– дослідження доцільності відображення показника Грошової доданої вартості в фінансовій звітності банківської установи.

Виклад основного матеріалу. Успадкована з доринкового минулого і домінуюча наразі в Україні традиція фінансового аналізу компаній заснована на використанні бухгалтерських показників, які відображають операції, що фактично проводяться, і виключають з поля зору альтернативність можливих дій.

Принцип економічного прибутку – це ознака правильно вибраної аналітичної моделі, необхідної для обґрунтування завдань, що стоять перед менеджментом сучасного банку, і оцінки досягнутого. Економічний прибуток – підсумковий показник, який, по суті, описує, чи достатні створювані потоки грошових коштів для забезпечення нормального рівня прибутковості або так званої бар'єрної прибутковості капіталу власника.

Іншими словами на сьогодні у світі бізнесу цільовою установкою фінансового менеджменту є максимізація добробуту власників установ. Оцінка діяльності бізнесу, і банківських установ зокрема, бачила за свою історію багато концепцій, методів і підходів. Вони існували певний час до зміни економічних умов, економічного середовища і цілей діяльності суб'єктів бізнесу. Вже досить довгий час превалюючою є концепція оцінки діяльності за розміром прибутку. В сучасному світі ця концепція трохи змінилась і оцінюється вже не сам прибуток, а ринкова цінність (вартість) бізнесу.

Найбільшого поширення останнім часом набуває розвиток доходного підходу, а саме методів заснованих на дисконтуванні грошових потоків (DCF, EVA, CVA, інші).

Метод грошової доданої вартості (CVA – cash Value Added) дозволяє оцінити, чи покривають доходи від бізнесу поточні витрати і витрати на обслуговування джерел фінансування бізнесу.

Згідно економічної теорії економічний прибуток – це прибуток, що отримує підприємець (підприємство) понад нормальну норму прибутку (нормальний прибуток). Кошти, що вкладені в діяльність поділяються на капітал засновників (власний капітал) та капітал інвесторів (залучений капітал). Для інвесторів нормальний прибуток буде дорівнювати сумі відсотків за залученими коштами, а для власників (акціонерів, пайовиків) - це буде сума дивідендів. Отже, дана модель відображає суму прибутку, що отримає банк (підприємство) після виплати відсотків за залученими коштами та після виплати доходів власникам (дивідендів).

Як і інші показники оцінки діяльності на основі дисконтованих потоків, CVA можна розраховувати за декілька періодів. Але чим більше періодів в розрахунку і чим далі ці періоди від сьогоднішнього, тим важче визначити грошові потоки, точність їх величини. Відповідно реальність CVA буде сумнівною. Кожна банківська установа планує свою діяльність, свій розвиток на майбутнє, визначаються розмір та структура залучених коштів, коштів, що надаються клієнтам, планується розвиток філіальної мережі; визначаються операційні витрати діяльності, витрати на

капітальні вкладення; структура і розмір очікуваних доходів. Зазвичай такі детальні плани складаються на період 1 або 2 роки. Планування на більший строк носить більш загальний і менш точний характер. В зв'язку з цим, вважаємо за доцільне і обґрунтованим розрахунок CVA за період, що дорівнює 1 року. А саме на майбутній рік від дати розрахунку.

Розрахунок показника CVA саме на майбутній період має дві найважливіших функції: 1) оцінювання – оцінка безпосередньо бізнесу; 2) контрольна – контроль ефективності роботи менеджменту. Оцінювання показує, який прибуток в грошовому виразі буде отриманий в майбутньому періоді за умови відсутності зовнішніх факторів непереборної сили (війна, катаклізм). В зв'язку з тим, що до розрахунку включаються тільки грошові потоки від операцій вже заключених або щодо яких банк має твердий намір їх провести, то розмір грошових потоків суттєво не зміниться під дією інших факторів. Результат від розрахунку (позитивний або негативний) коректує теперішню балансову вартість бізнесу. Контроль ефективності роботи менеджменту реалізується через наявність або відсутність позитивного результату і його розмір. Якщо розмір CVA в абсолютному виразі дорівнює або більше чистого прибутку (після виплати процентів і дивідендів власникам), то менеджмент банку працює ефективно. В протилежному випадку – негативно. На думку автора для визначення результатів діяльності установи слід брати не тільки статичну величину за теперішній період (якою є прибуток за період), а й динамічну – порівняння майбутнього CVA (що по суті є майбутнім прибутком) з прибутком за звітний період. Адже для досягнення вищого значення показника прибутковості в теперішньому періоді менеджмент може прийняти рішення, що в майбутньому призведуть до різкого спаду рівня прибутку. Наприклад, можуть бути встановлені надмірно високі ставки за наданими кредитами, що в поточному дали великі процентні доходи. Але в майбутньому викличуть відток клієнтів.

Порівняння чистого прибутку звітного періоду і CVA майбутнього дає змогу вчасно визначати тенденції розвитку бізнесу і прийняти відповідні заходи.

По закінченню періоду, на який розрахований показник CVA, необхідно його порівняти з отриманим прибутком. Це дасть змогу визначити реальний результат роботи менеджменту за період, банку взагалі, а також проаналізувати допущені помилки і вжити відповідних заходів для їх усунення, визначити негативні фактори і врахувати їх вплив на результативність у майбутньому.

В рамках динамічного підходу і в підтримання контрольної функції необхідно також порівнювати показник CVA за декілька періодів. Це дасть змогу оцінити напрям розвитку результатів діяльності установи.

CVA по суті має дві ознаки – майбутніх доходів і нематеріальних активів (гудвілу). Вище вже доводилось, що CVA є доходами майбутніх періодів, що будуть точно отримані при незмінній діяльності банку. Результат розрахунку CVA за суттю є прибутком після виплат на капітал (зовнішнім та внутрішнім власникам капіталу).

Тобто позитивний CVA (розрахований достовірно) є за суттю категорією (величиною), що дорівнює класичному розумінню "гудвіла". Сама концепція доданої вартості передбачає, що успішний бізнес приносить прибуток вище певного рівня, який задовольнить власників і інвесторів, і збільшить в майбутньому вартість більше, ніж вартість його активів на даний момент. Адже знання про те, що в майбутньому банк зможе забезпечувати прибутковість на рівні більшому, ніж необхідно для покриття вартості капіталу, сприятиме залученню нових інвестицій, нових клієнтів і підвищить ринкову вартість акцій. Найважливішим при визначенні ринкової вартості акцій буде те, що дана вартість буде обґрунтованою економічно, без спекулятивної складової.

Коли говорять про класичний гудвіл, то забувають, що ця “невідчутна вартість”, ділова репутація може бути і нереалізована, не отримана і до того ж не піддається точному грошовому вираженню. CVA також виникає в процесі діяльності компанії, однак розраховується абсолютно точно, не довільно, і буде виражений в доходах банку в майбутньому періоді, за який він розрахований. Найкращим явним вираженням результату CVA буде продаж банку або акцій.

Як бачимо, CVA з одного боку є активом (нематеріальним активом, як гудвіл), так як здатний приносити реальний дохід. З іншого боку, CVA є пасивом, так як є доходом майбутніх періодів, що його принесе нематеріальний актив у вигляді гудвілу. В цьому проявляється дуалізм цього поняття.

З огляду на вище сказане, вважаємо, що грошова додана вартість є повноцінним економічним поняттям. Автор пропонує позначити це поняття терміном “Гудвіл від процесу діяльності” або “Гудвіл доданої вартості” (скорочено ПДВ). Підрахований показник доданої вартості банку дає багато інформації для аналізу. Він є корисним для всіх користувачів банківської інформації, однак тільки власники матимуть змогу бачити величину CVA. На погляд автора оприлюднення цього показника принесе користь і власникам, і інвесторам, і клієнтам. Показник CVA можна вважати одним з показників фінансової стійкості установи поряд з показниками прибутковості. Адже перевищення CVA над прибутком поточного року свідчить про гарний фінансовий стан установи і правильну політику менеджменту. Автор пропонує включити величину CVA в баланс банківської установи, що відповідатиме головній меті ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності: надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів [14]. Ще одним аргументом для включення показника CVA до звітності банків є принцип повного висвітлення наявної інформації у звітності – фінансова звітність повинна містити всю інформацію про фактичні та потенційні наслідки господарських операцій та подій, здатних вплинути на рішення, що приймаються на її основі. Фінансова звітність має включати інформацію, яка є суттєвою та своєчасною для користувачів, виходячи з принципів безперервності, нарахування, обачливості, превалювання суті над формою та інших принципів міжнародних стандартів бухгалтерського обліку.

Інформація повинна сприяти прийняттю правильних економічних рішень шляхом оцінок минулих, теперішніх та майбутніх подій, підтвердження чи коригування їх оцінок, зроблених у минулому [14].

Звітність виконує функціональну роль в системі економічної інформації. Вона поєднує інформацію всіх видів обліку. Звітність допомагає вирішити декілька завдань, що пов'язані з використанням облікової інформації:

- систематизує інформацію, визначає найбільш суттєві показники для менеджменту, виокремлюється непотрібна інформація;
- визначається ступінь виконання планових завдань, що визначає якість планування і вимагає уточнення планових і нормативних даних діяльності;
- утворюється інформаційне забезпечення для прийняття рішень;
- забезпечується зберігання облікової інформації;
- суб'єкт діяльності звітує за різними видами і напрямками своєї діяльності перед державними і недержавними органами, перед власниками і суспільством.

Головним контролюючим органом для банків України є, як відомо, Національний банк України. Звітування кредитних організацій перед НБУ необхідно для:

- розробки і проведення грошово-кредитної і валютної політики;
- здійснення нагляду за діяльністю кредитних установ;
- валютного контролю і регулювання;

- складання платіжного балансу країни;
- аналізу надходжень і залишків на рахунках по обліку коштів державного бюджету і державних позабюджетних фондів;
- здійснення контролю за ліквідацією кредитних організацій.

Включення величини CVA в баланс банківської установи також матиме контрольну функцію – зниження показника буде свідчити про погіршення справ банку у майбутньому. Величина на балансі відобразатиме суму чистого прибутку майбутнього періоду, що може бути використана для збільшення капіталу та фондів (позитивна величина), або призведе до зменшення капіталу та резервних фондів (негативна величина).

Згідно нових стандартів (IASB) по обліку нематеріальних активів, зокрема гудвіла при консолідації, якщо компанія придбаває іншу частинами (в декілька етапів), то всі послідовні операції купівлі, крім першої, знаходять відображення в капіталі групи. В так званому “додатковому капіталі”.

В нашому випадку з однієї сторони ГДВ (гудвіл доданої вартості) дійсно можна вважати капіталом з тієї точки зору, що створений він був самою компанією в процесі діяльності, як і будь-який інший нематеріальний актив (винахід, репутація і т.п.). З іншої сторони вірною є і інша точка зору, що ГДВ є зобов'язанням, а саме зобов'язанням перед інвесторами компанії (акціонерами і зовнішніми інвесторами). Автор вважає більш доцільним вважати ГДВ зобов'язаннями, так як він є продуктом віртуальним і для банків (особливо) буде штучно збільшувати капітал. Приклад: при ліквідації капітал є основою для покриття зобов'язань переборжниками. При наявності ГДВ в капіталі банк не буде мати реальних активів на суму ГДВ для забезпечення кредиторам. Переоцінка основних засобів також включається в капітал, проте на суму переоцінки збільшується вартість основних засобів і, якщо вона проведена правильно, то основні засоби будуть продані за новою ціною і відповідно підтвердять суму капіталу. С ГДВ таке не можливо. Таким чином, ще раз наголошую, ГДВ необхідно враховувати як зобов'язання (перед інвесторами). При ліквідації і актив і зобов'язання на суму ПДВ взаємовиключаються. В такому випадку у банків також не буде можливості і бажання штучно збільшувати капітал і таким чином покращувати свою звітність.

Ще одним порівнянням є нараховані відсотки за отриманим кредитом. Якщо відсотки нараховані раніше виплати, до виплати вони є зобов'язаннями. ПДВ є відсотками, платою на капітал інвесторів і власників понад мінімальний рівень задовільний для них рівень. Тобто зобов'язаннями.

Згідно Інструкції Національного банку України “Про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України” №480 від 27 грудня 2007 року фінансова звітність складається з балансу, звіту про фінансові результати, звіту про рух грошових коштів, звіту про власний капітал [13]. Розглянемо які зміни необхідно внести в кожний з цих звітів для повноцінного відображення даних про Гудвіл від процесу діяльності.

Баланс банківської установи. Згідно інструкції маємо дві форми балансу: квартальну і річну. Автор пропонує в квартальній формі балансу (додаток 2 Інструкції №480) [14] деталізувати рядок 12 “Основні засоби та нематеріальні активи”. Назву рядка 12 залишити “Основні засоби та нематеріальні активи”. Деталізація означає введення двох рядків: рядок 12.1 “Гудвіл від процесу діяльності” та рядок 12.2 “Основні засоби та інші нематеріальні активи”. Таким чином ми відокремимо гудвіл доданої вартості від інших нематеріальних

активів і від гудвілу, що може виникнути при придбанні іншої компанії. Відповідно в “Порядок складання статей квартального звіту “Баланс” банків України” ввести рядок 12.1 з рахунком 4330 “Гудвіл від процесу діяльності”, рядок 12.2 з рахунками, що містяться в рядку 12 діючої редакції Інструкції. В рядок 25 “Інші фінансові зобов’язання” “Порядку складання статей квартального звіту “Баланс” банків України” необхідно внести рахунок 3680 “Доходи від створення доданої вартості”.

В річному балансовому звіті (додаток 3 Інструкції) гудвіл вже виділений в окрему статтю 12 “Гудвіл”. Можна розділити статтю “Гудвіл” на дві частини: “Гудвіл від процесу діяльності” та “Гудвіл від придбання/консолідації”, проте вважаємо більш раціональним ввести в примітці 13 до рядка 12 нову таблицю 13.1 “Гудвіл”, в якій буде деталізовано статтю:

Примітка 13. Гудвіл.

Таблиця 13.1. Гудвіл

Рядок	Найменування статті	Звітний рік	Попередній рік
1	Гудвіл від придбання/консолідації		
2	Гудвіл від процесу діяльності		
3	Усього		

Таблиці 13.1 і 13.2 діючої редакції вважати відповідно таблицями 13.2 і 13.3.

Потребують зміни і статті власного капіталу. Так, до статті 31 “Нерозподілений прибуток” внести зміни. Для змін в статті 31 “Нерозподілений прибуток” можливі два варіанти. Варіанти змін будуть залежати від схеми проведення по обліку Гудвілу від процесу діяльності. В одному варіанті, якщо облік ГДВ буде вестись тільки на рахунках 4330 та 3680 з початку і до кінця відповідного періоду (року) без відображення будь-яких результатів на рахунках доходів і витрат. В такому випадку необхідно ввести до статті 31 примітку і таблицю по деталізації суми нерозподілено прибутку:

Примітка 13: Нерозподілений прибуток

Таблиця 13.2. Нерозподілений прибуток

Рядок	Найменування статті	Звітний рік	Попередній рік
1	Очікуваний прибуток		
2	Інший нерозподілений прибуток		
3	Усього		

При заповненні в рядку 1 примітки буде відображатися сума прибутку, що належить до виплати акціонерам (дивіденди, інше), а в рядку 2 “Інший нерозподілений прибуток” буде сума частини прибутку, що отриманий понад необхідний мінімальний рівень, тобто створена додана вартість. Суми в рядку 2 “Інший нерозподілений прибуток” будуть розрахункові (прибуток за мінусом очікуваного прибутку). Якщо в статті “Інший нерозподілений прибуток” сума буде більше, ніж по рахунку 4330, результати діяльності банку кращі за заплановані. Якщо менше, то відповідно банк не виконав поставлене завдання.

При іншому варіанті облік ГДВ буде вестись на рахунках 4330 та 3680, а в кінці року відобразатись на рахунках доходів і витрат (див. мал.3).

Малюнок 3. Бухгалтерські проведення при обліку “гудвіла”.

На початку звітної періоду відображаємо CVA:

Дт	Кт	Сума
4330	3680	100

Варіант 1. CVA=100, дохід=120

Дт	Кт	Сума
4330	6500	20
7499 (7423)	4330	120
3680	6499	100

Варіант 2. CVA=100, дохід=80

Дт	Кт	Сума
7499 (7423)	4330	80
7500	4330	20
3680	6499	100

Варіант 3. CVA=100, дохід=100

Дт	Кт	Сума
7499 (7423)	4330	100
3680	6499	100

Суми в рядку 2 “Інший нерозподілений прибуток” будуть заповнюватись на основі рахунків 6500 і 7500, що призначені для обліку результатів від гудвілу доданої вартості.

В такому випадку також необхідно ввести до статті 31 примітку і таблицю по деталізації суми нерозподілено прибутку:

Примітка 31: Нерозподілений прибуток

Таблиця 13.3 Нерозподілений прибуток

Рядок	Найменування статті	Звітний рік	Попередній рік
1	Очікуваний прибуток		
2	Інший нерозподілений прибуток		
3	Усього		

При заповненні в рядку 1 примітки буде відображатися сума прибутку, що належить до виплати акціонерам (дивіденди, інше), а в рядку 2 “Інший нерозподілений прибуток” буде сума частини прибутку, що отриманий понад необхідний мінімальний рівень, тобто створена додана вартість. Суми в рядку 2 “Інший нерозподілений прибуток” будуть розрахункові (прибуток за мінусом очікуваного прибутку). Якщо в статті “Інший нерозподілений прибуток” сума буде більше, ніж по рахунку 4330, результати діяльності банку кращі за заплановані. Якщо менше, то відповідно банк не виконав поставлене завдання.

В Звіті про рух грошових коштів та в Звіті про власний капітал змін не буде.

Звіт про фінансові результати.

В **Звіті про фінансові результати** введемо примітку до рядка 21 “Прибуток/збиток до оподаткування”, таку таблицю:

Рядок	Найменування статті	Звітний рік	Попередній рік
1	Очікуваний результат	Обчислюється як різниця або сума даних за рядками від 1 до 20 за мінусом рах 6500 або плюсом рах 7500	
2	Перевищення понад гудвіл	мінусом рах 6500 або плюсом рах 7500	
3	Усього		

Висновки. Останнім часом в економічній літературі все частіше з'являється критика традиційних фінансових показників, що розраховуються на основі даних бухгалтерського обліку і фінансової звітності, як основи для прийняття управлінських рішень. Головним об'єктом критики є ретроспективний характер цих показників і це суттєво зменшує їх цінність для прийняття стратегічних рішень. До того ж, традиційні фінансові показники останнім часом значною мірою втратили цінність як для менеджменту так і для інвесторів.

На сьогоднішній день все більша кількість компаній світу використовують в своїй діяльності показники економічного прибутку. Починаючи з 80-х років ХХ століття істотно підвищилася значущість інституційних інвесторів на ринку капіталу: вони зуміли примусити менеджерів компаній діяти на користь власників саме завдяки впровадженню концепцій побудови фінансового аналізу на показниках економічного прибутку.

Досягнення мети максимізації вкладеного капіталу вимагає використання нового підходу до управління компанією і, отже, нових показників результативності її діяльності, здатних враховувати створення додаткової вартості. В результаті численних досліджень було визначено, що додаткова вартість вкладеного капіталу створюється тільки тоді, коли прибуток, що отриманий компанією, перевищує альтернативні витрати використання вкладеного нею капіталу, пізніше названі витратами на капітал.

На зміну старим показникам фінансового аналізу приходять нові, що розроблені на основі нових поглядів на ведення бізнесу, поглядів на взаємовідносини між власниками, інвесторами та менеджерами. Вони носять не ретроспективний характер і здатні відображати теперішній і, найголовніше, майбутній стан господарюючого суб'єкта. Такі показники вже виконують не тільки функцію відображення результатів, а й функції планування і контролю.

Більшість з цих показників розраховується для потреб менеджменту та власників і носять закритий характер. Оприлюднення таких даних сприятиме прозорості бізнесу, покращенню іміджу, підвищенню надійності в очах партнерів, усунення спекулятивної складової при оцінці бізнесу, що особливо відчутно під час теперішньої фінансової кризи.

Автор статті пропонує застосовувати концепцію управління вартістю при управлінні банківськими установами та показники економічного прибутку при аналізі і оцінці їх діяльності. Необхідним є відображення результатів оцінки діяльності банківських установ згідно концепції доданої вартості в фінансовій звітності: в звіті "Баланс" і звіті "Про фінансові результати".

Як відомо будь-яка методика аналізу фінансового стану кредитної установи повинна встановлювати з високою точністю ступінь надійності такої установи і здатність безперебійно виконувати свої зобов'язання перед клієнтами. Автор має надію, що висунуті ним пропозиції відповідають цим завданням.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Бетге Й.* Балансоведение – М.: Бухгалтерский учет, 2000. – 454 с.
2. *Глухова Е.В.,* "Использование показателей экономической прибыли для построения регионального рейтинга российских непубличных компани", Журнал "Корпоративные финансы" № 1(5) 2008, 64 с.
3. *Запорожский А.,* "Оценка деятельности: новый взгляд", "Управление компанией", № 3, 2006.

4. Кіндрацька Л.М. Бухгалтерський облік у банках України: Підручник / Київський національний економічний ун-т. – 2-е вид., доп. і перероб. – К. : КНЕУ, 2001. – 636 с.
5. Кіндрацька Л.М. Бухгалтерський облік у банках: методологія і практика / Київський національний економічний ун-т. – К.: КНЕУ, 2002. – 287 с.: табл. – Бібліогр.: с. 205-211.
6. Никонова И.А., Шамгунов Р.Н. Стратегия и стоимость коммерческого банка. Москва, Альпина Бизнес Букс, 2004, 302 стр.
7. Роберт Ф. Рейли, Роберт П. Швайс, “Оценка стоимости и бухгалтерский учет приобретенного гудвилла”, Журнал “BUSINESS VALUATIONS GUIDE”, № 1 за 2007 год.
8. Рассказов С.В., Рассказова А.Н., “Стоимостные методы оценки эффективности менеджмента компании”, Финансовый менеджмент, № 3, М.: – 2002 г.
9. “Энциклопедия банковского дела и финансов”, Чарльз Дж. Возлфил, Издательство: ЗАО “Издательский дом “Федоро””, г. Самара: – 2003 г. – 1584 с.
10. Stewart, Thomas A.. Accounting Gets Radical // Fortune. – 2001. – Monday, April 16.
11. Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” № 996-XIV від 16.07.1996 р.
12. “Про затвердження Інструкції про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків” України Постанова Національного банку України N 480 від 27.12.2007 р.
13. “План рахунків бухгалтерського обліку банків України”, постанова Правління Національного банку України від 17 червня 2004 р. N 280
14. “Правила бухгалтерського обліку доходів і витрат банків України”, постанова Правління Національного банку України від 18 червня 2003 р. N 255.